

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

127 111 111

BRNO 1980

PRVNÍ VÝSLEDKY ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU U KOSTELA V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Josef U n g e r , Regionální muzeum Mikulov

Ve dnech 11. července až 18. srpna 1977 provedlo Regionální muzeum v Mikulově první etapu archeologického výzkumu kostela v Mušově. Výzkum byl vyvolán potřebou zjistit stavební historii této stavby před jejím zbořením nebo stavebním zabezpečením v souvislosti s plánovanou likvidací celé vsi Mušova a zatopením místa z budovaných Pálavských jezer.

V dosavadní literatuře byly počátky stavby datovány do 13. stol.¹ k čemuž vedlo pravouhlé kněžiště zaklenuté dvěma poli křížové klenby. Další přestavby byly datovány do 16. a 19. stol. V písemných pramenech se kostel v Mušově uvádí k roku 1183 v listině, která je pozdějším falzem². K roku 1237 je v Mušově uváděna kaple³. Kostel v Mušově je písemnými prameny bezpečně doložen k roku 1276⁴.

Archeologický výzkum byl proveden pomocí sedmi sond, které byly vedeny ke zdivu kostela z vnější strany a jednou sondou, která byla vedena k hřbitovní obvodové zdi. Vzhledem k tomu, že kostel ještě sloužil sakrálním účelům, nebylo možno uvnitř zatím provádět žádný archeologický výzkum.

Sonda I/77 byla položena na severní straně kostela v rohu mezi sacristií-věží, kněžištěm a opěrným pilířem. Při výkopu sondy byly nalezeny lidské kosti v druhotné poloze a bylo prozkoumáno několik hrobů orientovaných ve směru Z-V. Z hlediska stratigrafie je důležitý hrob 8, který obsahoval kostru mladšího jedince a v zásypu kosti z dalšího dospělého jedince. Hrob byl překryt zdí sacristie-věže. V sondě byla zachycena i část žlábků, zasypaného tmavou hlínou s velkými kusy mazanice a ojedinělými střepy. Žlábek byl překryt opěrným pilířem kněžiště. Zdivo sacristie-věže, kněžiště i opěrného pilíře bylo stejného charakteru a vzájemně provázáno, což nasvědčuje jedné stavební fázi. Dobře odlišitelné bylo nadzemní zdivo od základového. Překvapující je, že sacristie-věž má stejné hluboké základy jako kněžiště a přestože základy jsou hloubeny do písku dosahují hloubky jen 0,6 - 0,8 m.

Sonda II/77 byla položena v ose kostela a měla zjišťovat stratigrafii za kněžištěm. Při výkopu bylo zjištěno hodně kostí v druhotné poloze i několik hrobů orientovaných ve směru Z-V. Hroby překrývaly žlábek s kulatým dnem, v jehož výplni byly nalezeny kusy mazanice a zlomky středověké keramiky. Žlábek pokračoval ve směru pod opěrný pilíř a je totožný se žlábkem zjištěným v sondě I/77. Bez stratigrafické souvislosti byl v sondě nalezen malý brakteát. Také v této sondě bylo zjištěno, že základy kněžiště jsou jen 0,6 m hluboké.

Sonda III/77 byla položena na severní straně mezi lodí kostela a schodovým přístavkem vedoucím na věž. V sondě bylo zachyceno několik hrobů a množství zlomků kostí. Základy kostelní lodi jsou zapuštěny do staršího objektu, který se projevuje černým zásypem.

Sonda IV/77 byla položena na jižní straně u zdi kostelní lodi. Sondou bylo zachyceno několik hrobů orientovaných ve směru Z-V a S-J. Sondou bylo zachyceno rovněž nadzemní kvádríkové zdivo s pečlivě vyznačenými spárami a základové zdivo ze zcela neuspořádaného lomového kamene. Charakter zdiva je podstatně odlišný od zdiva zjištěného na severní straně lodi.

Sonda V/77 byla položena na severní straně lodi a zachytila její roh. Při výkopu bylo objeveno několik hrobů, orientovaných ve směru Z-V a množství kostí v druhotné poloze. Kromě toho byl v sondě odkryt roh budovy se zdi širokými 0,7 m. Zdivo bylo postaveno z lomového kamene a cihel kladených na maltu. Pod základy zasahovala vrstva černé hlíny s mazanici, kostmi a úlomky cihel. Základy kostelní lodi zasahovaly do hloubky 0,9 m. Na ně bylo stavěno nadzemní zdivo z lomového kamene a kvádrů bez spárování.

Sonda VI/77 byla položena na jižní straně kostelní lodi a byla v ní zjištěna podobná situace jako v sondě IV/77.

Sonda VII/77 byla položena několik metrů od kostela u hřbitovní zdi. Sondou byla zachycena velmi zajímavá stratigrafie, svědčící pro složitost stavebního vývoje kostela a okolí. Do písčitého rostlého terénu jsou zahloubeny hrobové jámy s kosterními pozůstatky. Tyto hroby jsou překryty výraznou černou vrstvou s uhlíky, mazanici a středověkými střepy. V nadloží této vrstvy jsou písčité vrstvy s menším množstvím malty, které jsou převrstveny pískem s větší koncentrací maltových úlomků. Teprve celé toto složitě souvrství je překryto kamennou hřbitovní zdí. Kromě toho jsou horní vrstvy porušeny několika hrobovými jámami, které však neporušily onu výraznou černou vrstvu s uhlíky a mazanici.

Sonda VIII/77 byla položena na východní straně a sledovala žlábek, zjištěný sondou II/77. Bylo zjištěno, že žlábek, zaplněný černou hlínou s mazanici, uhlíky a středověkými střepy, obsahuje v horních partiích i lidské kosti v druhotné poloze.

Výsledek získané archeologickým výzkumem roku 1977 lze shrnout do následujících bodů :

1. Jižní zeď kostelní lodi je postavena románskou stavební technikou z kvádríkového zdiva, které stálo na základech z lomového kamene sypaného do základového žlábků a zalévaného maltou. Vzhledem k tomu, že se jedná o zdivo s jiným charakterem lze předpokládat menší velikost původní stavby.

2. S románskou stavební fází souvisí pravděpodobně i žlábek, zjištěný v sondách I/77, II/77 a VIII/77. Patrně se jedná o žlábek pro palisádu, zasypaný v souvislosti s přestavbou kostela v druhé stavební fázi.

3. Druhotné stavební fázi lze přičíst rozšíření kostelní lodi a výstavbu kněžiště spolu se sacristií a pilířem.

4. Věžovitá nadstavba nad sacristií bude pravděpodobně souviset s některou z pozdějších stavebních fází.

5. Při výzkumu nebyly nalezeny předměty datovatelné hlouběji než do 13. století.

Další archeologický výzkum by se měl zaměřit na zjištění průběhu žlábků a především na zjištění půdorysu sakrální stavby v první fázi, což bude možno jen výzkumem uvnitř kostela. Od pokračování archeologického výzkumu lze očekávat i upřesnění chronologie jednotlivých stavebních fází.

P o z n á m k y :

- 1 VM, Břeclavsko, Brno 1969, 514.
- 2 CDB I, 400.
- 3 CDMIV, 53.
- 4 CDMIV, 168.

Erste Ergebnisse der archäologischen Grabung bei der Kirche in Mušov /Bez. Břeclav/. Die archäologische Grabung, die durch die geplante Sicherung oder Liquidation der Kirche in Mušov hervorgerufen worden war, verlief im Juli und August 1977, als sieben Sonden auf der Aussenseite der Kirche und eine bei der ursprünglichen Friedhofsmauer ausgehoben wurden. Bei der Grabung hat man festgestellt, dass die Südmauer des Kirchenschiffes in romantischer Bautechnik aus Quadergemäuer auf Fundamenten aus Bruchstein erbaut ist. Mit der romanischen Bauphase hängt vermutlich auch ein Gräbchen für die Palisade zusammen. Der zweiten Bauphase kann die Erweiterung des Kirchenschiffes und der Aufbau des Presbyteriums mit der Sakristei und Pfeilern zugeschrieben werden. Die erste Bauphase kann vorläufig nicht tiefer als in das 13. Jahrhundert datiert werden.

FÜNFTÉ GRABUNGSSAISON AUF DEM MITTELALTERLICHEN HAUSBERG KULATÝ KOPEC BEI ŽABČICE

/Bez. Brno-venkov/

Josef U n g e r , Regionální muzeum Mikulov

Aufgabe dieser Grabungssaison war, die Flächengrabung auf der "Vorbürg" zu beenden und die Tiefe des Innen- sowie Aussengrabens zu beglaubigen. Auf der Vorbürg wurde eine sehr komplizierte stratigraphische Situation festgestellt, die durch den Umbau und Erweiterung der Vorbürg hervorgerufen war. Hier stellte man Überreste einer rampenartigen Einfahrt in den eigentlichen Hausberg fest, an den Seiten mit absichtlich geschichtetem Mergel und Humus gefestigt. Ferner entdeckte man auf der Vorbürg Überreste eines eingetieften Objektes mit Steinmauern, auf Mörtel gebaut, mit Innenausmassen von 7 x 8 m und Mauerstärke von 0,8 m. Es handelte sich vermutlich um einen Turmbau, der den Eintritt in den Hausberg schützte. Im Zusammenhang mit dem Bau dieses Gebäudes wurde auch die Vorbürg erweitert und ein Teil des Grabens verlegt. Durch die über den Innengraben geführte Sonde wurde festgestellt, dass sich der Boden des Grabens um 3,8 m tiefer befindet, als es dies heute ist. Auch die interessante Festigung der Aussen- sowie Innenwände des Grabens mit Mergel- und Humusschichten wurde belegt. Auch hat man Pfostengruben gefunden, die offensichtlich mit der Brückenkonstruktion zusammenhängen. Nach der Herausarbeitung des Grabenprofils konnte eine mehrfache Ausbesserung des Grabens und mindestens zwei Phasen seiner Aufschüttung unterschieden werden.

Zu der interessantesten Feststellung gehört auch die Beglaubigung der ursprünglichen Oberfläche vor dem Aufbau des Hausberges im 13. Jahrhundert. Man entdeckte eine Schwarzerde von grosser Qualität, die sich wesentlich von dem heutigen landwirtschaftlich bearbeiteten Boden in der Umgebung unterscheidet.

Von den Funden ist eine Menge an Gefäßscherben bemerkenswert, die in der Aufschüttung des Innengrabens gefunden wurden. Es gelang aus diesen zwei ganze Gefässe zu rekonstruieren. Ferner sind Bruchstücke von Glasgefässen, ein Sporen mit Rädchen und das Bruchstück eines Hufeisens bemerkenswert. Mit Rücksicht zu der komplizierten Fundsituation wird man mit der Grabung mindestens noch eine Saison fortsetzen müssen.

FUND MITTELALTERLICHER UND NEUZEITIGER KERAMIK IN POHOŘELICE

/Bez. Břeclav/

Josef U n g e r , Regionální muzeum Mikulov

Bei Grabungsarbeiten in der Umgebung eines Hauses in Pohorelice, Mlýnská 32 entdeckte B. Rouzek

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1977

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně , sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě : Bronzová dýka z únětického pohřebiště v Mušově
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné